

Wiktor Hahn

Józef Tretniak *1841 †1923

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 20/1/4, 348-355

1923

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Tretiak

* 1841 † 1923.

Coraz bardziej przeredzają się szeregi zasłużonych pracowników na niwie historii literatury polskiej: po Chmielowskim, Nehringu, Tarnowskim, Chlebowskim, Matuszewskim, Feldmanie, że wspomnę tu choćby o tych kilku najwybitniejszych, przychodzi zapisać świeżą bolesną stratę, zgon Józefa Tretiaka, niezmordowanego historyka naszej literatury.

Ś. p. Józef Tretiak urodził się 23 września 1841 r. w Małych Biskupicach na Wołyniu. Po ukończeniu nauk gimnazjalnych w Równem uczęszczał na Uniwersytet kijowski, biorąc żywy udział w życiu społecznym; m. i. był reprezentantem młodzieży polskiej w gminie wołyńskiej (1862—1863), podczas powstania był naczelnikiem miasta Kijowa (1863—1864). Zmuszony do opuszczenia miejsc rodzinnych, dostaje się przez Turcję do Szwajcarii, gdzie w Zurychu prowadzi dalej studia uniwersyteckie, kończy je ostatecznie w Paryżu. Z powrotem do kraju przybywa najpierw do Lwowa, gdzie zapisawszy się na Wydział filozoficzny Uniwersytetu lwowskiego, po ukończeniu go składa egzamin na nauczyciela szkół średnich, poczem uzyskuje w r. 1878 posadę zastępcy nauczyciela gimnazjalnego; oprócz tego pracuje przez pewien czas w „Gazecie Narodowej“ (1869—1872); w „Związku literackim“ był pierwszym jego prezesem (1872—1873). Na ten okres przypadają pierwsze jego próby literackie w zakresie poezji i powieści. Rozpoczyna tę jego działalność „Z pogańskich światów. Pieśń miłości“ (Lwów, 1870), pozostająca pod wybitnym wpływem: „W Szwajcarii“ Juliusza Słowackiego, a więc tego poety, którego później tak ostro i surowo oceniał. Nie wchodząc w szczegóły, zaznaczam, że pomysł główny, motywy, frazeologię, miarę wierszową naśladuje młody poeta z przecudownej symfonji Słowackiego. Naśladownictwo jednak nie we wszystkim szczęśliwe; czuć, jak twórca łamie się jeszcze z trudnościami formy wierszowej, jak ciężko nieraz wypowiedzieć mu poetycznie to, co z pewnością odczuwa głęboko. Próbą w innym kierunku jest epiczna wierszowana powieść historyczna, „Królewska para“ (Lwów, 1871), osnuta na tle miłości Zygmunta Augusta i Barbary Radziwiłówny, jedyna próba u nas, o ile wiemy, przedstawienia dziejów tej miłości w epicznym poemacie, dziś zupełnie zapomniana — zasługująca jednak w historii motywu Barbary Radziwiłówny na wzmiankę. Niezadowolony z tej pracy, szuka nowej drogi, tym razem w powieści obyczajowej, p. t. „Pamiętniki Daniela. Powieść współczesna“ (Lwów, 1873), w której porusza motyw bardzo charakterystyczny małżeństwa człowieka, należącego do inteligencji, z dziewczyną wiejską; bohater tytułowy, Daniel, poznawszy zalety jej serca i duszy, każe ją kształcić, by potem połączyć się z nią węzłem małżeńskim. O szczupłej stosunkowo

treści, opowiedzianej niezbyt zajmująco, jest powieść ta charakterystyczna pod niejednym względem dla poznania szlacheckich zasad i zapatrywań autora. Na tych próbach (dołączyć tu jeszcze należy krótką nowelę: „Mazurek Szopena“, Lwów, 1877) skończyły się wloty poetyczne Tretiaka: niezawodnie sam odczuł, że nie ma warunków ani na poetę, ani na powieściopisarza. Ale te próby nie pozostały bezowocne: wyrobiły w młodym pisarzu zdolność pogłębiania duszy ludzkiej, nauczyły go pisać, wpłynęły na barwność późniejszych jego szkiców i studjów literackich.

Przeniósłszy się do Krakowa, uzyskuje tam stopień doktora filozofji; w tym też czasie otrzymał posadę nauczycielską w Seminarjum nauczycielskiem żeńskim. W r. 1891 uzyskuje w Uniwersytecie jagiellońskim docenturę historii literatury polskiej na podstawie próbnego wykładu „O głównych kierunkach poezji polskiej“. Stosunkowo dość późno uzyskał katedrę nadzwyczajną historii literatury małopolskiej w tymże Uniwersytecie (1894 r.). Po ustąpieniu z katedry w r. 1911 został mianowany profesorem honorowym tej uczelni. W r. 1888 został członkiem korespondentem, w r. 1900 członkiem czynnym Akademii umiejętności w Krakowie, 1898 sekretarzem jej Wydziału filologicznego, 1912 członkiem honorowym Tow. przyjaciół nauk w Wilnie, 1920 członkiem czynnym zamiejscowym Towarzystwa naukowego we Lwowie.

Pierwszą pracą Tretiaka z zakresu historii literatury polskiej jest ocena dwóch komedyj Asnyka, napisana w r. 1869, t. j. gdy miał lat 28: właściwa jednak jego działalność na tem polu, już stała, nieprzerwana do końca życia, rozpoczyna się w r. 1879, jak o tem świadczy podany poniżej spis jego prac. Nie mogąc obecnie wchodzić w wyczerpującą ocenę działalności zmarłego autora (pomieści ją Pamiętnik literacki niebawem), pragnę ująć tylko najważniejsze momenty jego działalności jako historyka literatury polskiej. Głównem polem pracy Tretiaka był wiek XIX, częściowo XVIII; rzadko tylko zwracał się do w. XVI i XVII. W obrębie znów wieku XIX zajął się przede wszystkim wyjaśnieniem życia i twórczości trzech twórców: Mickiewicza, Słowackiego i Zaleskiego (pierwsza rozprawa o Słowackim z r. 1881, o Zaleskim z r. 1882, o Mickiewiczu z tegoż roku). Charakterystyczne, że pomimo niezwykłego ukochania twórcy „Pana Tadeusza“ pełnej monografji o nim nie dał: nieodżałowana szkoda, że po „Młodości Mickiewicza“ nie nastąpiły dalsze części, do czego przygotowawczemi pracami były liczne prace już to o życiu poety, już to o jego utworach późniejszej doby. Był zaś do takiej psychologicznej monografji Tretiak jakby powołany: głębokie wczucie się w psychę poety, zrozumienie tajników jego twórczości posiadał on właśnie w wysokiej mierze.

Szcześniejszy od Mickiewicza pod tym względem był Sło-

wacki, któremu poświęcił dwutomową pracę, przedstawiającą rozwój jego twórczości do końca życia. Poważnym jednak brakiem tej rzeczy dowolność autora w wyborze dzieł poety, które poddaje swemu rozbiorowi, wcale nieusprawiedliwiona tym punktem wyjścia, że uwzględni te tylko utwory, które rzucają światło na stosunek twórcy do Mickiewicza, wbrew bowiem temu założeniu uwzględnia w drugiej części utwory i epizody z życia Słowackiego, obojętne dla tej sprawy. Tak więc ten wizerunek duszy i przegląd twórczości autora „Króla Ducha“ nie jest zupełny, ale pełniejszy w porównaniu z zaczęętą pracą o Mickiewiczu. Ocenici dzisiaj rzecz Tretiaka o Słowackim można zupełnie bezstronnie, gdy już przebrzmiały echa zaciętej walki o poetę, roznamietniającej przeciwników w niebываły sposób, walki, która o mało nie przyprawiła o upadek Towarzystwa literackiego im. A. Mickiewicza we Lwowie, z którego wyszedł znany protest przeciw nagrodzeniu tej książki przez Akademię umiejętności. Otóż dziś po tylu latach stwierdzić można, że autor jej, przejęty wobec wielkiego twórcy dziwną, niewyjaśnioną niechęcią, nie zachował wobec niego tej przedmiotowości i bezstronności, jaką dzieła naukowe, poważne powinny się odznaczać. Z drugiej strony ostatnia część pracy Tretiaka, poświęcona twórczości Słowackiego w okresie towianizmu, przynosi rzeczy istotnie nowe, rozświetla pod niejednym względem jego twórczość, toruje nowe drogi w badaniach.

Natomiast bez wszelkich zastrzeżeń należy się wyrazić z największymi pochwałami o trzeciej wielkiej pracy Tretiaka, poświęconej Bohdanowi Zaleskiemu. Pod względem zebranego materiału biograficznego, nakreślenia tła historycznego, wyczerpującego rozbioru poezji Zaleskiego przynosi monografia rzeczy niezwykle ciekawe tak, że dziś z trudnością chyba już przyjdzie dorzucić jakie uzupełnienia. Między innymi pierwszorzędного znaczenia dla oceny Zaleskiego jest przedstawienie wpływu, jaki nań wywarła jego Beatrice, Dyoniza Poniatońska. Karty, poświęcone tej kwestji, należą do najpiękniej wykonanych w książce, mogą służyć też za wzór opracowania. Tretiaka też walną zasługą pozostanie, że wyznaczył Zaleskiemu odpowiednie miejsce w dziejach naszej literatury, określił znaczenie jego poezji, jako poezji zgody i miłości, odrębność jego powołania poetyckiego, jako przedstawiciela ukrainizmu w naszej poezji romantycznej.

Inne szkice i studia Tretiaka nie mają już tego znaczenia, są jednak wogóle wzięwszy przyczynkami niezwykle cennymi, torującymi nieraz drogę innym.

W życiu prywatnym niezwykle skromny, poświęciwszy się pracy nauczycielskiej i naukowej z całym zapałem, był wzorem niezmiordowanej pracowitości i sumienności: jego dorobkiem literackim śmiało mogłoby się podzielić kilku nawet pracowników. Gorąco miłujący ojczyznę, dał zwłaszcza w la-

tach 1861—1863 liczne dowody ofiarności i poświęcenia. Dla niej zresztą podejmował się żmudnych prac, nie wymawiając się od udziału w sprawach publicznych. Zapisawszy się dobrze w pamięci ogółu, odchodzi z obfitym plonem prac, z których niejedna zachowa wartość na długo.

Cześć pamięci wielkiego uczonego, zasłużonego obywatela!

Chronologiczny spis prac ś. p. Józefa Tretiaka:

1869. Przegląd literacki. Utwory pana El...y Stożka: Gałązka heljotropu, komedia w 1 akcie, i Walka stronnictw, komedia w 2 aktach. Gazeta narodowa, nr. 235.
1870. Józef Trzywdar. Z pogańskich światów. Pieśń miłości. Lwów, 1870, 12, str. 39.
1871. Królewska para. Powieść historyczna. Lwów, 1871, 8, str. 110.
1873. Pamiętniki Daniela. Powieść współczesna. Lwów, 1873, 8, str. 231. (Biblioteka najciekawszych powieści i romansów, tom 53).
1876. Franciszek Karpiński. Tydzień (Lwów), t. IV, 1876/77.
1877. Mazurek Szopena. Nowella. Lwów, 1877, 8 m., str. 126.
- Słowo o Chopinie, powiedziane na uroczystości chopinowskiej we Lwowie. Lwów, 1877, 8, str. 18.
- Poelitz K. H. L. Historia Austrii, z najnowszego wydania 1877 spolszczył z zastosowaniem do użytku szkolnego w Galicji Józef Tretiak. Lwów, 8, str. 232.
1878. Peschel Oskar. Historia wielkich odkryć geograficznych w XV i XVI wieku, przełożył z niemieckiego Józef Tretiak. (Biblioteka historyczna, tom 24). Lwów, 8, str. 480.
- Wycieczka na Czarnohorę. Gazeta lwowska, nr. 220.
1879. O byronizmie w poezji polskiej. Tydzień, nr. 25 nn.
- O dramacie staroindyjskim. Przewodnik naukowy i literacki, str. 961—983, 1068—1120.
1880. Pisma H. Sienkiewicza. Tamże, str. 175—184.
- Romans francuski. Tamże, str. 92—96.
- O podziale ludzkości na rasy i szczepy. Tamże, str. 406—422, 534—549, 619—627.
- Romans eksperymentalny. Gazeta lwowska, nr. 39.
- Kaszubska epopea. Tamże, nr. 274.
1881. Nowe hasło. Album Koła literackiego we Lwowie dla Zagrzebia. Lwów, str. 45—47.
- Molière jako komedjopisarz. Gazeta lwowska, nr. 125.
- Horsztyński Słowackiego. Tamże nr. 225.
- Asnyk i jego liryka. Ateneum, I, str. 297—323.
- T. T. Jeża: Z ciężkich dni (Recenzja). Muzeum, dwutygodnik polski, Kraków, zeszyt z 1 kwietnia.
- Spasowicza Historia literatury polskiej. Przewodnik naukowy i literacki, str. 184—192.
- A. Małeckiego J. Słowacki. Tamże, str. 277—288 i 370—384.
- Nowa poetka (Konopnicka M.). Tamże, str. 762—768.
1882. Kalewala, epopeja fińska. Przewodnik naukowy i literacki str. 60—76, 159—181, 261—282, 368—373.
- Młodziacy wiek J. B. Zaleskiego. Szkoła, nr. 13, str. 98—99.
- Bohdan Zaleski i Ukraina. Gazeta lwowska, 1882, nr. 79.
- Mickiewicz w Wilnie i Kownie. Tamże, 1882, nr. 158—284, i 1883, nr. 30—87.
1883. Dziady. Część pierwsza, druga i czwarta. Przewodnik naukowy i literacki, str. 710—744, 806—825.
- Rok więzienny w życiu Mickiewicza. Tamże, str. 898—929.
- Hamlet polski. Tygodnik ilustrowany, nr. 11.
- Mickiewicz w Wilnie i Kownie, życie i poezja, tom I—III. Lwów, 1884 (wyszło 1883), 8 m., str. 246 i 2 nlb., 251 i 2 nlb., 201 i 2 nlb.
1884. Tragiczność w życiu Zygmunta Krasińskiego. Przewodnik naukowy i literacki, str. 335—355; przedrukowano w Świecie krakowskim, 1885.
- Zygmunt Krasiński w pierwszej dobie młodości. Charakterystyka. Tamże str. 865—882 i 978—988.
1885. Sprostowanie. Ateneum, II.
- Poezja polska po Mickiewiczu. Gazeta lwowska.
- Do biografji Franciszka Karpińskiego. Gazeta lwowska, nr. 78, przedrukowane w Tygodniku powszechnym (Warszawa), 1885.

1886. Poezja polska po Mickiewiczu. W: Adam Mickiewicz w 30-stą rocznicę jego śmierci. Kraj petersburski, 1885, nr. 46 (26 listopada). = Pamięci Adama, wydanie redakcji Kraju. Petersburg, 1890.

Metodyczny rozbiór koncertu myśliwskiego z Pana Tadeusza. Muzeum (Lwów), str. 53—63.

Mickiewicz i Trembecki. Przegląd polski, wrzesień, str. 496—522.

Bohdan Zaleski. Gazeta lwowska.

O ile dotychczasowa forma konkursów na dzieła treści historyczno-literackie nie odpowiada swojemu zadaniu. Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce. T. V, 1886, str. 272—275.

Jan Lam. Talent i charakter. Kraj, 1886.

1887. Stosunki i pieśni miłosne Mickiewicza w Odessie. Przewodnik naukowy i literacki, str. 10—22, 109—125, 202—217.

Idea Wallenroda. Pamiętnik Towarzystwa literackiego im. A. Mickiewicza. I, str. 3—26.

O pomniku dla Mickiewicza. Kraj, nr. 143 i 144.

1888. Historia wojny chocimskiej 1621 r. Przewodnik naukowy i literacki, str. 1—18, 97—107, 193—201, 289—304, 385—397, 481—515, 577—589, 673—687, 769—786, 961—991, 1141—1172, i odb., Lwów, 1889, 8, str. 235 i 3 nlb.

Listy Zygmunta Krasińskiego. Kraj. (Petersburg).

Studjum o Kraszewskim. Kraj (dodatek literacki).

Z dziejów mistyfikacji literackiej. Rzecz o Mickiewicza „Morlach w Wenecji“. Gazeta lwowska, 1888, nr. 127.

1889. Ślady wpływu Mickiewicza w poezji Puszkina. Pamiętnik Wydziału filolog. i filozof.-histor. Akademii Umiej., t. VII, str. 213—261, i odb. Kraków, 1889, 4, str. 49.

Powieść historyczna. Dodatek „Kraju“.

1890. Mickiewicz jako nauczyciel. Szkoła, nr. 27, str. 315—316.

Mickiewicz i Kościuszko. Czas, nr. 151.

O głównych kierunkach poezji polskiej XIX wieku. Świat, nr. 21—22.

Kilka momentów z życia Mickiewicza na podstawie ogłoszonych materiałów. Sprawozdanie Akad. Umiej. 1890, str. 50.

Dwie Zosie Mickiewicza, Świat, 1890, str. 320 nn.

Charakterystyka Bajkowa. Pamiętnik Tow. literackiego im. A. Mickiewicza, IV, str. 150—153.

1891. Raport urzędowy Nowosilcowa o Konradzie Wallenrodzie. Tamże, V, str. 242—256.

Poszukiwania w bibliotekach wielkopolskich i w Warszawie. Sprawozd. Akad. Um., I, 1891, str. 37.

Dzieciństwo Mickiewicza. Studjum biograficzne. Świat, nr. 22—24.

Kilka kart z życia Mickiewicza. Tamże, nr. 1—4.

Karolina Jaenisch. Tamże.

O satyrach Krasickiego. Świat, nr. 1—3; Niwa, nr. 8.

1892. Pro wpływ Mickiewicza na poezję Szewczenka. Kraków, 8, str. 2 nlb., 38 i 1 nlb.

1893. Kornel Ujejski i jego poezja. Czas, nr. 218—220; Gazeta lwowska, nr. 218—220, i odb., Kraków, 8 m., str. 29.

Z literatury o Mickiewiczu. Czas. Nowa historia literatury polskiej. Kraj.

Tło historyczne w „Panu Tadeuszu“. Czas, nr. 230—231.

O poezji Lenartowicza. Czas, nr. 132—133.

Pierwsze wydanie krytyczne Mickiewicza. Czas, nr. 59.

1894. Z dziejów rosyjskiej cenzury. Czas i odb., Kraków, 8 m., str. 36.

Rodzimość i wpływ obcy w literaturze. Pamiętnik Zjazdu literatów i dziennikarzy polskich, I, Lwów, i odb. Lwów, 8, str. 10. = Kraj, 1894.

Elżbieta Drużbacka. Kilka słów o jej poezji. Charitas. Księga zbiorowa. Petersburg, str. 245—262.

1895. Ignacy Krasicki jako prezydent trybunału. Rozprawy Wydziału filolog. Akademii Umiej. XXIV, str. 1—37, i odb., Kraków, 8 w., str. 37.

W „Szwajcarii“. Wędrowiec.

O najnowszych ideałach naszych. Dla Szlązka. Lwów, str. 32—39.

Do genezy młodzieńczych utworów Bohdana Zaleskiego. Sprawozdanie Akad. Um., 1895, str. 13.

1896. Szkice literackie. Serja I (Nowa biblioteka uniwersalna). Kraków, 8, str. 331 i 1 nlb. (O satyrach Krasickiego. Mickiewicz i Trembecki. O głównych kierunkach poezji polskiej XIX w. Mickiewicz w Odessie, stosunki i pieśni miłosne. Juliusz Słowacki. Hamlet polski. Asnyk i jego

liryka. Jan Lam, talent i charakter. Pierwsze występy Sienkiewicza. Karolina Jaenisch. Dwie Zosie Mickiewicza. Romans experimentalny).

Na jubileusz Asnyka. Czas, 1896, nr. 287, 288 (= Dziennik poznański, Kraj, nr. 51, i Gazeta lwowska, nr. 288—290).

Dzieła Adama Mickiewicza. Wydanie Towarzystwa literackiego imienia Adama Mickiewicza. Tom pierwszy. Wiersze najdawniejsze. Ballady i romanse. Inne wiersze. Wiersze przypisywane Mickiewiczowi (wydał J. Tretiak). Lwów, 1896, 8 w., str. 4 nlb., 304, 4 nlb.

1897. Dostojewski Teodor. Wspomnienia z martwego domu w katordze. Przełożył i wstępem zaopatrzył J. T. Kraków, 8 m., str. 321 i 1 nlb., z portretem autora.

Ksiądz Piotr Skarga wobec Rusi. Sprawozdania Akad. Um. w Krakowie, nr. 4.

Piotr Skarga i Iwan Wiszeński. Tamże, nr. 5.

1898. Obrazy nieba i ziemi w Panu Tadeuszu. Przewodnik naukowy i literacki, str. 1—16, 101—112. = Rok Mickiewiczowski, Lwów, 1899, str. 1—25.

Bajronizm w literaturach słowiańskich. Kwartalnik historyczny, str. 800—817.

Kto jest Mickiewicz? Synteza jego poezji. Rzecz odczytana na uroczystym obchodzie jubileuszowym we Lwowie dnia 21 maja 1898. Tamże, str. 794—807. = Rok Mickiewiczowski. Lwów, 1898, str. 181—192, i odb. Kraków—Lwów, 8, str. 16.

Mowa przy wyprowadzeniu zwłok s. p. prof. dr. L. Malinowskiego, powiedziana w dniu 17 stycznia 1898. Przegląd polski, luty, str. 427 n.

Poezje Mickiewicza jako lektura szkolna. Muzeum, 1898, str. 404—409.

Cześć Mickiewicza dla Najświętszej Panny. Pamiętnik Towarzystwa literackiego im. A. Mickiewicza, VI, str. 3—44 (por. nadto streszczenie w Sprawozdaniach Akademii Umiej., 1898, nr. 2) i odb. Lwów, 1897, 8, str. 44. Wyd. 2-gie przejrzone i uzupełnione. Kraków, 1899, 8, str. 63 z 10 rycinami. Por. też nadbitkę z Anzeiger der Akademie der Wissenschaften p. t.: Mickiewicz's Verehrung der Mutter Gottes, str. 46—49.

O socjalnych poglądach Mickiewicza. Czas, 1898, 26/VI.

Żywioł osobisty w Panu Tadeuszu. Album Słowa Polskiego, 1898.

Krakowski autograf bajki „Lis i kozioł”. Pamiętnik tow. lit. im. A. Mickiewicza, VI, str. 262—269.

Młodość Mickiewicza 1798—1824. Życie i poezja. T. I i II. Petersburg, 8 m., str. 395, z portretem Mickiewicza z lat młodych, i str. 325 z 2 portretami Maryli.

Zmiana pierwotnego planu i tytułu „Grażyny” Mickiewicza. Sprawozdanie Akad. Um. I, 1894, nr. 4, por. też nadbitkę z Bulletin de l'Académie des sciences: Modification du plan et de titre primitifs du poème de Mickiewicz „Grażyna”, 8, str. 264—267.

Nieznany rękopiśmienny zabytek poezji polskiej w końcu XVI lub początku XVII w., nazwany „Dumą ukraiinną”. Sprawozdania Akad. Um. I, 1898, nr. 10.

1899. Pieśń żołnierska z w. XVII. Ateneum, I, str. 316—327.

Mickiewicz i Puszkini jako byroniści. Tamże, II, str. 267—287 i 460—478. = Przegląd powszechny, II, str. 313—336, III, str. 22—53.

Puszkini i Rosja. Przegląd polski, lipiec, str. 40—59 (z portretem), i odb. Kraków, 8, str. 22.

Z najnowszej poezji. Czas, nr. 21 i 22.

Młodość Puszkina. Czas, nr. 133—138. Studja nad Puszkinem i jego stosunek do Mickiewicza. Spraw. Akad. Umiej.

Nowy przekład Boskiej Komedji. Czas, nr. wigilijny.

1900. Stanisław Tarnowski. Historia literatury polskiej. Przegląd polski, listopad.

Miedziany jeździec Puszkina. Studjum polemiczne. Rozprawy Akademii Um., Wydział filologiczny, serja II, tom XVI (ogólnego zbioru 31), str. 1—80, i odb. Kraków, 8 w., str. 80. Por. też nadbitkę z Bulletin de l'Académie des sciences: Le cavalier d'airain de Pouchkine, str. 52—56.

O dumach kozackich, ich pierwotny i późniejszy charakter. Sprawozdania Akad. Um. I, 1900, nr. 7.

Jeszcze o pieśni Filaretów. Tygodnik ilustrowany, nr. 13.

Podział historii literatury polskiej na okresy. Pamiętnik VII Zjazdu historyków polskich w Krakowie. Żywioł ruski w literaturze polskiej. Tamże.

1901. Szkice literackie. Serja II. Kraków, 8, str. 346 i 1 nlb. (O dramacie staroindyjskim. Kalewala, epopeja fińska. Obrazy nieba i ziemi w „Panu Tadeuszu“. Powieść historyczna. Dawna pieśń żołnierska. Ignacy Krasicki jako prezydent trybunału. Studjum o Kraszewskim. Na jubileusz Asnyka. Rodzimość i wpływ obcy w literaturze. Podział historii literatury polskiej na okresy).

Brodziński Kazimierz. Wspomnienia mojej młodości i inne urwki autobiograficzne wydał i wstępem opatrzył Józef Tretiak. Kraków, 8, str. 88 i 1 nlb.

Ignacy Krasicki. Charakterystyka w ramach szkicu biograficznego. Biblioteka warszawska, 1901, IV.

O „Głosie wolnym“ Leszczyńskiego. Sprawozdania Akad. Um. I, 1901, nr. 4.

„Dziady“ na scenie krakowskiej. Czas, 1901, nr. 252—255.

1902. Nieznane fragmenty i warjanty Beniowskiego. Biblioteka warszawska, III, str. 209—237; Gazeta lwowska, nr. 212—223.

O Beniowskim Słowackiego. Sprawozdania z czynności i posiedzeń Akad. Um. V, 3.

Nieznany list Juliusza Słowackiego do ks. Adama Czartoryskiego. Pamiętnik literacki, IV, str. 640—654.

Słowackiego przekład Makbeta. Czas, nr. 146.

1903. Juliusz Słowacki, historia ducha poety i jej odbicie w poezji. Część I i II, 1809—1842. Rozprawy Wyzd. filol. Akad. Um. t. 38, str. 1—291, i odb. Kraków, 8, str. 291.

1904. Piotr Chmielowski. Przegląd polski, tom 152, str. 382—385.

Leszczyński Stanisław król. Encyklopedia wychowawcza. T. VI (1904), str. 479—485.

Cześć N. Panny Marji w poezji polskiej. Przegląd powszechny, tom IV, str. 26—40.

N. Panna Marja w poezji polskiej. Kraków, 8, str. 119, z 23 ilustr.

Jubileusz Mikołaja Reja. Czas, nr. 22. Geneza poematu „Poeta i natchnienie“. Sprawozdania Akad. Um., nr. 6.

W obronie własnej książki. (Odpowiedź prof. Chmielowskiemu). Kraków, 8, str. 24.

Nieznany utwór Słowackiego. List apostołski. Biblioteka warszawska, I; por. też Nieznany utwór Słowackiego

List apostołski. Sprawozdanie Akad. Um. I, 1904, nr. 3.

Wiadomość o nieznanym autografie wiersza J. Słowackiego: „Do autora trzech psalmów“ i wnioski na nim oparte. Tamże I, 1904, nr. 9.

Cześć dla Najśw. Panny w poezji polskiej. Księga Marjańska. Lwów, T. I, str. 147—160.

Józef Kallenbach. Zygmunt Krasicki. I—II. Rec. Czas, nr. 78—80.

Przedziwny rycerz z Manczy. Czas, nr. 132, 134—135.

Juljusz Słowacki. T. I—II. Kraków, 8, str. 494 z 3 ryc., i 504 z 2 ryc.

1906. O nieznanym pamiętniku Mikołaja Malinowskiego, jako ważnym przyczynku do historii prześladowania Filaretów w Wilnie. Sprawozdanie Akademii Umiej. nr. 1, str. 2—3.

Mickiewicz i Domejko do czasów drezdeńskich. Biblioteka warszawska, II, str. 209—249, i 1908, III.

Mickiewicz jako redaktor „Trybuny ludów“. Sprawozdanie Akad. Umiej. nr. 2, str. 4.

Mickiewicz i Puszkina. Studja i szkice. Warszawa, 8, str. 335 z 2 portretami. (Idea Wallenroda. Tło historyczne w Panu Tadeuszu. Młodość Puszkina. Mickiewicz i Puszkina jako bajroniści. Ślady wpływu Mickiewicza w poezji Puszkina. Puszkina i Rosja).

O nieznanym broszurze politycznej Mickiewicza z r. 1832. Sprawozdanie Akad. Um. I, 1906, nr. 5.

1907. O wyjeździe Słowackiego z Warszawy w r. 1831. Przyczynek do biografii poety. Sprawozdanie Akad. Umiej, nr. 5.

Andrzej Towiański w świetle swoich pism pośmiertnych. Tamże, nr. 10.

Adam Mickiewicz jako redaktor „Trybuny ludów“. Biblioteka warszawska, II.

Goethe i Hakata. Dziennik berliński, nr. 297 i 298; Czas 24 grudnia i odb. Kraków, 1908, 8 m., str. 16.

Malinowski Mikołaj. Księga wspomnień. Wydał Józef Tretiak. Kraków, 8, str. 131.

1908. Kolberg Oskar. Wołyń. Obrzędy, melodie i pieśni z brulionów pośmiertnych wydał Józef Tretiak przy współudziale St. Fischera i F. Szopskiego. Kraków, 8, str. XI i 450.

Towiański Andrzej (1799—1878). Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej. Warszawa, tom IV (1908), str. 462—487.

Domejko Ignacy. Pamiętniki. Z auto-

grafów wydał Józef Treściak. (Źródła do dziejów Polski porozbiorowych, V). Kraków, 8, str. VII+226, z podobizną pisma.

Nieznany utwór poetycki Bohdana Zaleskiego z czasów młodości. Sprawozdanie Akad. Um. I, 1908, nr. 5.

Ignacy Domejko. Dwie godziny przy grobie brata. Co będzie z duszą? Z autografu wydał i wstępem opatrzył Józef Treściak. Przegląd powszechny, 1908, II.

1909. Z wycieczki na Ukrainę. Czas, 1909 (7—14 stycznia).

Luźne przyczynki do biografii i genezy utworów J. Słowackiego. Sprawozdanie Akademii Umiej., nr. 5, str. 3—5.

Seweryn Goszczyński jako konspirator. Sprawozdanie Akad. Um., I, 1909, nr. 9.

Ignacy Domejko. Dusza, duch, materja, eter. Z autografu wydał i wstępem opatrzył Józef Treściak. Przegląd powszechny, 1909, I.

1911. Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802—1831. Życie i poezja. Karta z dziejów romantyzmu polskiego (z 6 rycinami). Kraków, 8, str. VIII i 500.

Taras Szewczenko. Z powodu 50-tej rocznicy jego urodzin. Czas, 1911, nr. 138.

1912. Piotr Skarga w dziejach i literaturze Unji brzeskiej. Kraków, 8 w., str. 352.

1913. Bohdan Zaleski na tułactwie, 1831—1838. Kraków, 8, str. 323 i 1 nlb.

Kilka uwag o powieści Zygmunta Krasińskiego „Herburt“. Sprawozdanie Akad. Um.

1914. Bohdan Zaleski na tułactwie. Życie i poezja na tle dziejów emigracji polskiej. Cz. II. 1838—1886. Kraków, 8 w., str. VII i 464.

1915. Bożena Niemcowa, jej znaczenie w literaturze czeskiej. Sprawozdanie Akad. Um., nr. 7.

1916. Stanisław Konarski jako poeta i filozof. Z dawniejszych wykładów uniwersyteckich o literaturze

polskiej XVIII wieku. Księga pamiątkowa ku czci Bolesława Orzechowicza, tom II, 8, str. 532—550, i nadb.

O nieznanym wierszu Mickiewicza z czasów wileńskich. Sprawozdania Akad. Um., nr. 5.

Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815—1821. Z dwoma portretami. Kraków, 8, str. VIII i 327. Por. też streszczenie w Sprawozdaniach Akad. Um., nr. 7.

1918. Dawna poezja ruska. W: Dzieje literatury pięknej w Polsce. Encyklopedia polska, tom XXII (Kraków, 8), str. 419—528.

1920. Historia wojny chocimskiej. (1621). Wydanie nowe, przejrzone przez autora i ozdobione dziesięciu rycinami. Kraków, 1920, 8, str. 211 i 5 nlb.

1921. Bohdan Zaleski. Wybór poezji. Opracował Józef Treściak. (Biblioteka narodowa, serja I, nr. 30). Kraków, 8 m., str. 256.

Finis Poloniae! Historia legendy maciejowickiej i jej rozwiązanie. (Z historii i literatury 3). Kraków, 8 m., str. 94 i 2 nlb.

Kto jest Mickiewicz. Sześć szkiców. (Z historii i literatury, 6). Kraków, 8 w., str. 164 i 4 nlb. (I. Idea Walenroda. II. Cześć Mickiewicza dla Najświętszej Panny. III. Tło historyczne w Panu Tadeuszu. IV. Obrazy nieba i ziemi w Panu Tadeuszu. V. Mickiewicz jako redaktor Trybuny ludów. VI. Kto jest Mickiewicz (synteza jego poezji).

1922. Adam Asnyk jako wyraz swojej epoki. (Z historii i literatury, 14). Kraków, 8 m., str. 66 i 2 nlb. (Pierwsze próby Asnyka. Asnyk i jego liryka. Na jubileusz Asnyka).

Seweryn Goszczyński. Zamek kaniowski, powieść. Opracował Józef Treściak. (Biblioteka narodowa, serja I, nr. 44). Kraków, 8 m., str. 163.

Seweryn Goszczyński. Król zamczyska. Opracował Józef Treściak. (Biblioteka narodowa, serja I, nr. 50). Kraków, 8 m., str. 136.

Lwów.

Wiktor Hahn.